

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 29.11.1961, sp. zn. 4 Cz 80/61, ECLI:CZ:NS:1961:4.CZ.80.1961.1

Číslo: 19/1962

Právní věta: V případě výpomoci v práci z ochoty nebo z přátelského vztahu k jinému zaměstnanci nejde o činnost podléhající důchodovému zabezpečení ve smyslu ustanovení § 3 odst. 2 zák. č. 55/1956 Sb.; osoba vykonávající práci za takových okolností není zaměstnancem ve smyslu ustanovení § 19 zák. č. 58/1956 Sb.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 29.11.1961

Spisová značka: 4 Cz 80/61

Číslo rozhodnutí: 19

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Důchod, Náhrada škody v pracovním právu, Pracovní úraz

Předpisy: 55/1956 Sb. § 3 58/1956 Sb. § 19

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobkyně se domáhala původně v řízení vedeném u lidového soudu civilního v Praze toho, aby bylo rozhodnuto, že pracovní poměr mezi účastníky trval již dne 10. listopadu 1958, kdy žalobkyně utrpěla úraz. Ve věci rozhodl posléze krajský soud v Praze, a to tak, že žalobu zamítl. V odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že nedošlo ke vzniku platného pracovního poměru pro nedostatek souhlasu podle § 13 odst. 1 dekr. č. 88/1945 Sb. Podle ustanovení § 19 zák. č. 58/1956 Sb. se za zaměstnance pro účely tohoto zákona o náhradě škody za pracovní úrazy považují osoby, které jsou účastny důchodového zabezpečení podle zákona č. 55/1956 Sb. Zda jde o takový pracovní poměr, nutno však podle odůvodnění rozhodnutí krajského soudu řešit přímo ve sporu o náhradu škody z pracovního úrazu.

Žalobkyně podala žalobu na odškodnění pracovního úrazu.

Obvodní soud pro Prahu 1 mezitímním rozsudkem rozhodl tak, že žalobní nárok je základem po právu. Soud se tu odvolává na ustanovení § 3 zák. č. 55/1956 Sb. a dospívá k závěru, že žalobkyně s vědomím vedoucího osobního oddělení žalovaného a s vědomím vedoucího restaurace konala pomocné práce v restauraci, aniž by tu byl uzavřen platný pracovní poměr. Ježto k úrazu došlo v době, kdy byla poslána, aby zašla na podnikové ředitelství za tím účelem, aby byly vyřízeny formality souvisící s přijetím, je nutno mít za to, že k úrazu došlo v přímé souvislosti s výkonem zaměstnání ve smyslu § 1 zák. č. 58/1956 Sb.

Městský soud v Praze rozsudek soudu prvního stupně potvrdil v tom znění, že nárok je co do základu opodstatněn. Toto své rozhodnutí odůvodnil tím, že je bezpečně zjištěno zejména výpovědí svědkyně A. D., vedoucí restaurace, v níž žalobkyně pracovala, že žalobkyně začala pracovat již před udělením souhlasu ONV a závodního výboru ROH pro žalovaný podnik, a to s vědomím a souhlasem vedoucího osobního oddělení žalovaného podniku, která byla oprávněna jeho jménem jednat. Nešlo tu jen o přechodnou výpomoc, nýbrž o zahájení prací podle pokynů vedoucího osobního oddělení. I jinak měl soud za to, že jsou splněny podmínky § 1 zák. č. 58/1956 Sb.

Nejvyšší soud rozhodl ke stížnosti pro porušení zákona podané předsedou Nejvyššího soudu, že tímto rozsudkem městského soudu byl porušen zákon.

Odůvodnění:

V souzené věci jde o to, zda jsou splněny podmínky § 19 zák. č. 58/1956 Sb. Není pochybnosti o správnosti závěru, že v daném případě v době úrazu nedošlo ke vzniku platného pracovního poměru zaměstnaneckého. Jde však o to zda nejsou splněny podmínky ustanovení § 3 odst. 2 zák. č. 55/1956 Sb., podle něhož je zaměstnancem i ten, kde je činný pro socialistický sektor v poměru, který má obsah zaměstnaneckého pracovního poměru avšak není takto označen nebo nemá všechny náležitosti předepsané pro vznik zaměstnaneckého pracovního poměru. Toto ustanovení neplatí, jestliže taková osoba je z důvodu této činnosti pojištěna již podle jiných předpisů na dávky obdobné dávám důchodového zabezpečení.

Ustanovení § 3 odst. 2 ve svém doslovu na konkrétní případ nedopadá, takže není nutno se s ním blíže zabývat. Jde tudíž o to, zda žalobkyně splňuje jinak podmínky tohoto ustanovení. Základní myšlenka tohoto ustanovení tkví v tom, aby pro obor zákona o sociálním zabezpečení (zákona o nemocenském pojištění) byly na roveň zaměstnancům postaveny osoby, které vykonávají práci co do svého obsahu a za okolností shodnou s činností, jež je náplní pracovního poměru zaměstnaneckého, která však je jinak označena (např. jako smlouva o dílo) anebo kde nedošlo k platnému vzniku zaměstnaneckého pracovního poměru pro nedostatek určitých náležitostí, jako je souhlas podle § 13 dekr. č. 88/1945 Sb., resp. souhlas závodního výboru ROH. I před tyto nedostatky totiž zákon vychází z toho, že by nebylo správné, aby taková osoba, jež vykonává jinak činnost shodnou s činností zaměstnance, nepožívala určitých výhod, které zákon k pracovnímu poměru zaměstnaneckému připíná. I v těchto případech ovšem je nutné, aby podle skutečného obsahu a náplně šlo o činnost, která by jinak zakládala zaměstnanecký pracovní poměr. Předpokládá se tu tedy splnění základního obsahu a základních znaků pracovního poměru, totiž osobní výkon práce podle pokynů a dispozic zaměstnavatele; přitom se předpokládá, že jde o práci pro socialistický sektor. Nepůjde tedy o pracovní poměr zaměstnanecký ve smyslu § 3 odst. 2 v takovém případě, kdy někdo pouze vypomáhá v práci z pouhé ochoty nebo přátelského vztahu nebo nelze-li při rozboru jeho činnosti mít za to, že tu šlo o takovou činnost, která již zařazením do organizace práce u zaměstnavatele je právě charakteristická pro obsah pracovního poměru zaměstnaneckého.

Pro závěry z těchto hledisek si však soud neopatrnil náležitý skutkový podklad. V obou směrech totiž se vyskytují při rozboru svědeckých výpovědí takové rozpory, které nutně vyžadují, aby bylo působeno k jejich vysvětlení. Soud se tu náležitě nevypořádal s výpovědí vedoucí osobního oddělení žalovaného podniku slyšené jako svědkyně, která uvedla, že nevěděla o tom, že žalobkyně pracovala v restauraci, kterou vedla svědkyně A. D. před úrazem.

V prohlášení, a to v prvním prohlášení, které podepsala svědkyně A. D. a k jehož opatření byl dán podnět již vzhledem k přednesu žalovaného při ústním jednání dne 18. února 1960 při jednání před odvolacím soudem, se uvádí, že žalobkyně je známou svědkyně A. D. a že se sama nabídla, že jí pomůže a že šlo o výpomoc z ochoty, zdarma a že tak činila jako její známá, která je u ní na návštěvě. Prohlášení podepsané svědkyní A. D. dne 24. května 1959 konstatuje, že vedoucí osobního oddělení s

přijetím souhlasila, jakož i s nástupem do zaměstnání dne 10. listopadu 1958. I znění žaloby spíše nasvědčuje tomu, že šlo o výpomoc z ochoty a z přátelského vztahu, než že by šlo o faktický výkon pracovní pro podnik. Žalobkyně zde totiž uvádí, že „vedoucí této restaurace A. D. požádala žalobkyni, aby jí pomohla poněkud dříve ... „.

Přitom ovšem ani v druhém směru, totiž zda skutečně žalobkyně vyvíjela činnost, která jinak je typická pro pracovní poměr zaměstnanecký, nebyl sjednán pro konečné závěry soudu zcela spolehlivý podklad. Nutno tu poukázat na tyto rozpory: Žalobkyně sama uvádí při ústním jednání dne 29. 4. 1959, že úraz se stal v pondělí dne 10. listopadu a že v restauraci vedené svědkyní A. D. byla již v sobotu a že pracovala od 9,30 hod. do 16 hod. Ve staré výpovědi při ústním jednání dne 28. 6. 1960 uvádí, že A. D. přišla k ní ve čtvrtek večer, sdělila jí, že budou rozvazovat pracovní poměr s nějakou starší ženou, a že v osobním oddělení věc projedná. Tuto zaměstnankyni, s níž měl být rozvázán pracovní poměr, odkázala v pátek ráno na osobní oddělení; žalobkyně nastoupila pak na její místo v 9,30 hod. a pracovala do 17,30 hod.

Svědkyně A. D. naproti tomu uvádí při svém výslechu dne 19. 4. 1960, že jí žalobkyně přišla v pátek pomoci, že ji vedoucí osobního oddělení upozorňovala, aby jí nedala nic dělat s potravinami, že nemá ještě průkaz. Žalobkyně pracovala v pátek a v sobotu; v neděli nepracovala. Ve své výpovědi dne 28. 6. 1960 uvádí, že žalobkyně v sobotu a v neděli u ní nepracovala, že v neděli byl zavírací den, ovšem v závěru své výpovědi dodává, že žalobkyně jí pomáhala též v sobotu v poledne. Ve svém prohlášení ze dne 21. 7. 1959 uvádí pak svědkyně A. D., že žalobkyně její nabídku přijala a aby se obeznámila s prací, kterou měla vykonávat, docházela asi týden do restaurace a vypomáhala v pracech, které nemohla stálá pomocná síla stačit.

I z hlediska souhlasu vedoucí osobního oddělení jako osoby oprávněné k přijímání pracovních sil nebyl zjednán zcela bezpečný podklad pro závěr, zda skutečně šlo o činnost pro podnik s jeho vědomím a souhlasem. Nebylo zejména bezpečně objasněno, jak byly míněny z tohoto hlediska - pokud by bylo lze dospět k závěru, že tento souhlas žalovaného podniku byl udělen - určité náhrady, které vedoucí osobního oddělení měla a nutně musela mít se zřetelem na předpisy o hygienické a protiepidemiologické péči.

Za tohoto stavu je nutno vzhledem k důsledkům, které se podávají pro rozhodnutí o nároku, zjistit zda šlo skutečně o činnost pro podnik, o který v daném případě jde a nikoliv jen o nepravděpodobnou osobní výpomoc vedoucí podniku a zda - pokud to byla činnost pro podnik - šlo vzhledem k její náplni a obsahu o takovou činnost, která by jinak tvořila náplň a obsah pracovního poměru zaměstnaneckého. Pokud z těchto hledisek soud věc neobjasnil, porušil zákon v ustanoveních § § 1, 59 odst. 2, § 93 o. s. ř. ve spojení s ustanovením § 19 zák. č. 58/1956 Sb.

Srov. zák. č. 150/1951 Sb.